

*„Lietuvių
kalbos atlaso“ punktų kitimo
priežastys ir intensyvumas*

dr. Violeta Meiliūnaitė

Lietuvių kalbos institutas

Šiuolaikiniai geolingvistikos tyrimai Lietuvoje: punktų tinklo optimizacija ir interaktyvioji tarminės informacijos sklaida

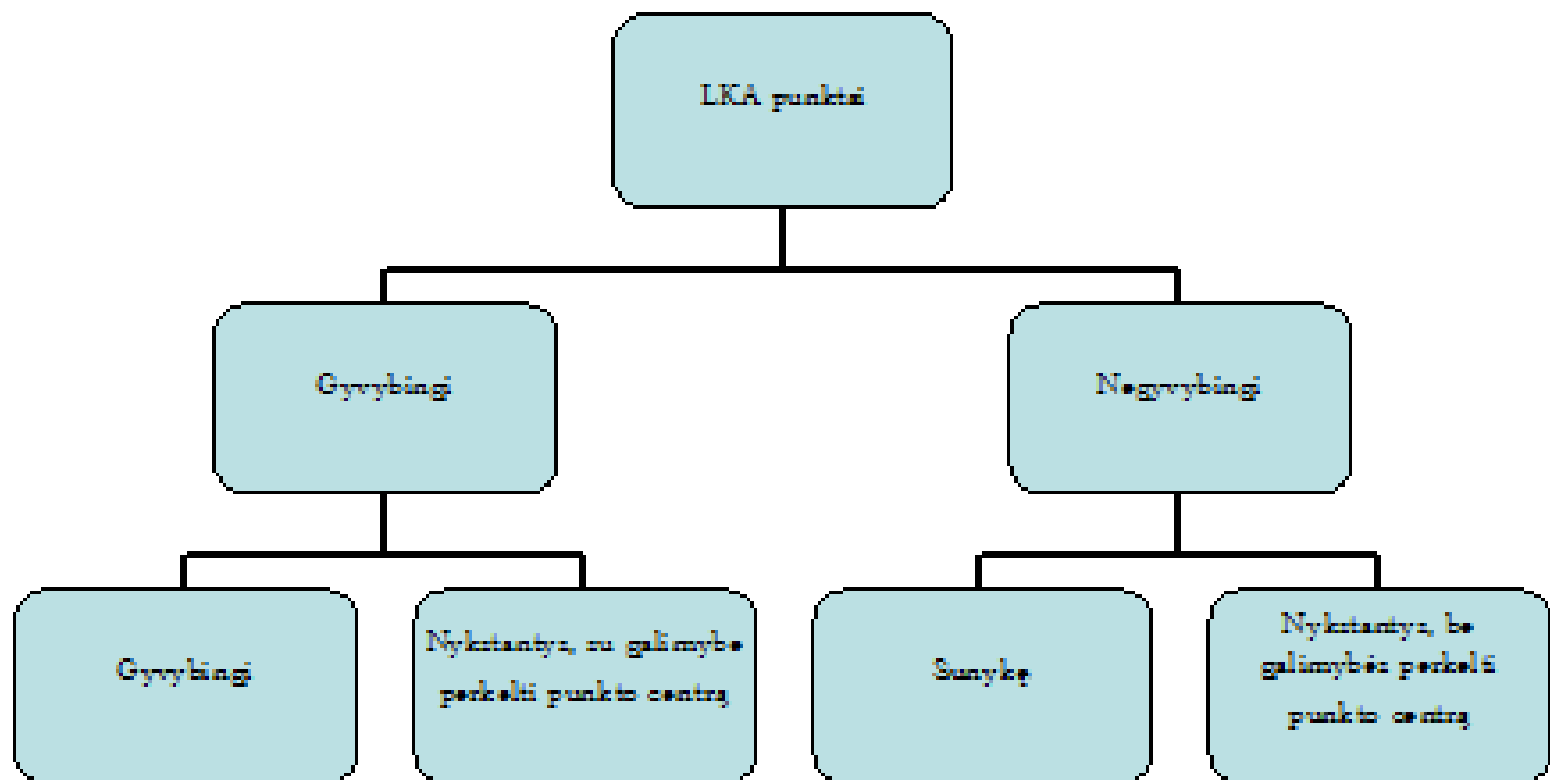
- atlikti visų 735 punktų Lietuvoje ir 15 punktų užsienyje patikrą (identifikuoti išnykusius punktus, išskirti naujus)
- optimizuoti toliau tirtinų punktų tinklą

LKA punktas

- Punkto centras
- Punkto periferija

LKA punktas Nr. 204 (Karsakiškis)

- Punkto centras – Karsakiškis
- Punkto periferija – Velniakiai, Tutiškiai, Medinai, Ropidai, Višteliškis

Pagrindinės tinklo kitimo priežastys

- 1) istorinės kataklizmos (Džiuk(i)ai);
- 2) netinkamas politinis klimatas (Legečiai);
- 3) bendruomenės ardymas (Dauginiai, Kušleikiai);
- 4) natūralios priežastys (gyventojų mirtis);
- 5) demografinės pusiausvyros suardymas (visuose punktuose);

- 6) sociopolitiniai ir socioekonominiai veiksniai (melioracija);
- 7) urbanizacija (bendruomenės sklaida sovietinio tipo gyvenvietėse ir miestuose);
- 8) kultūrinė asimiliacija (uždaromos mokyklos);
- 9) lingvicidas (vaikai kalba bk ir nebemoka, net nevertina, tėvų tarmės);
- 10) kitos priežastys (kalbininkai ir visuomenė).

Vakarų žemaičiai

Punktų tinklo kitimo intensyvumas

Tiriamieji arealai

Šiaurės žemaičiai

Rytų aukštaičiai panevėžiškiai

- Šiaurės žemaičiai – 89 punktai
- Rytų aukštaičių panevėžiškių – 84 punktai

Šiaurės
žemaičiai

Kretingiškiei

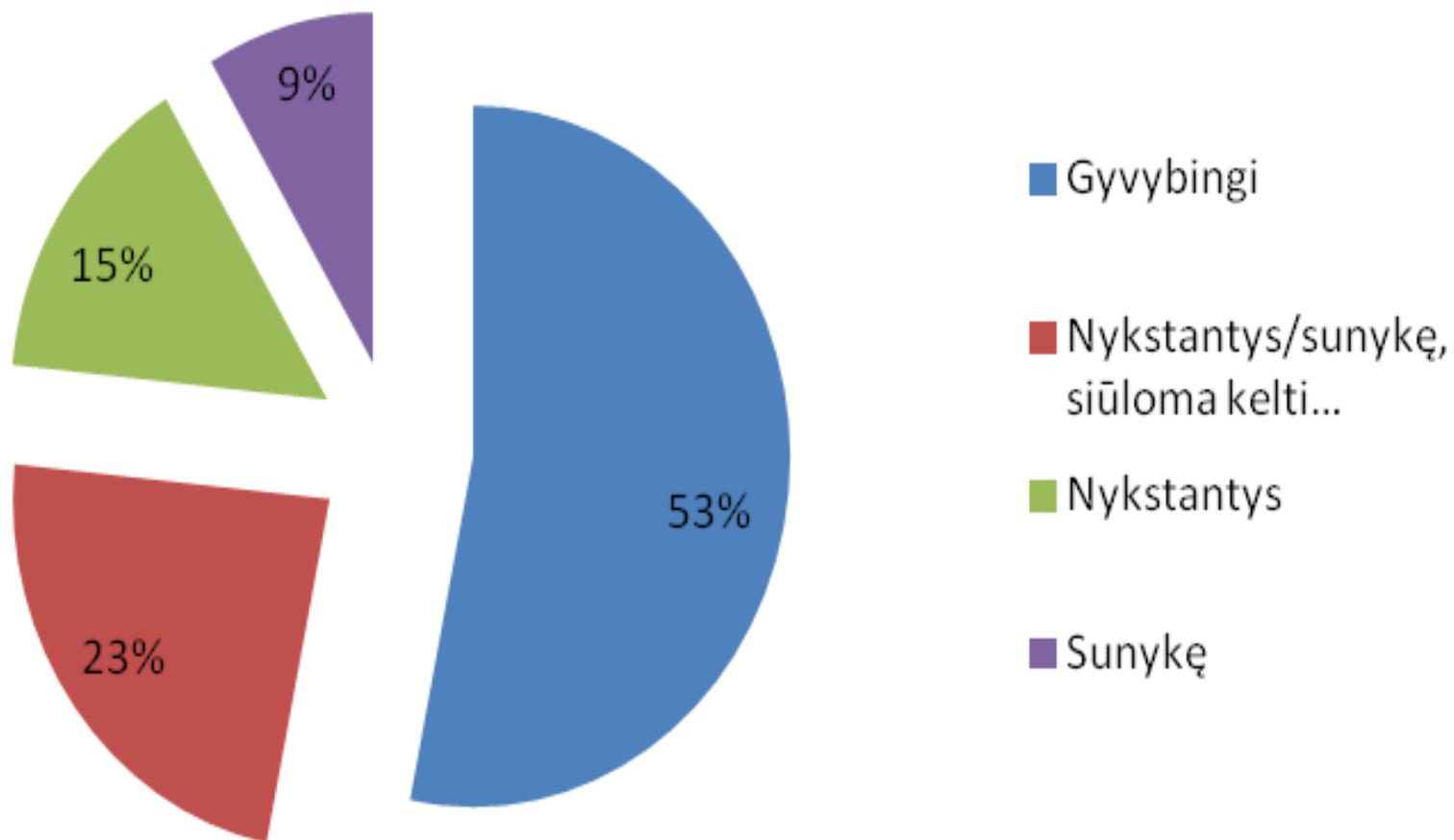
Telšiškiei

Rytų aukštaičiai
panevežiškiai

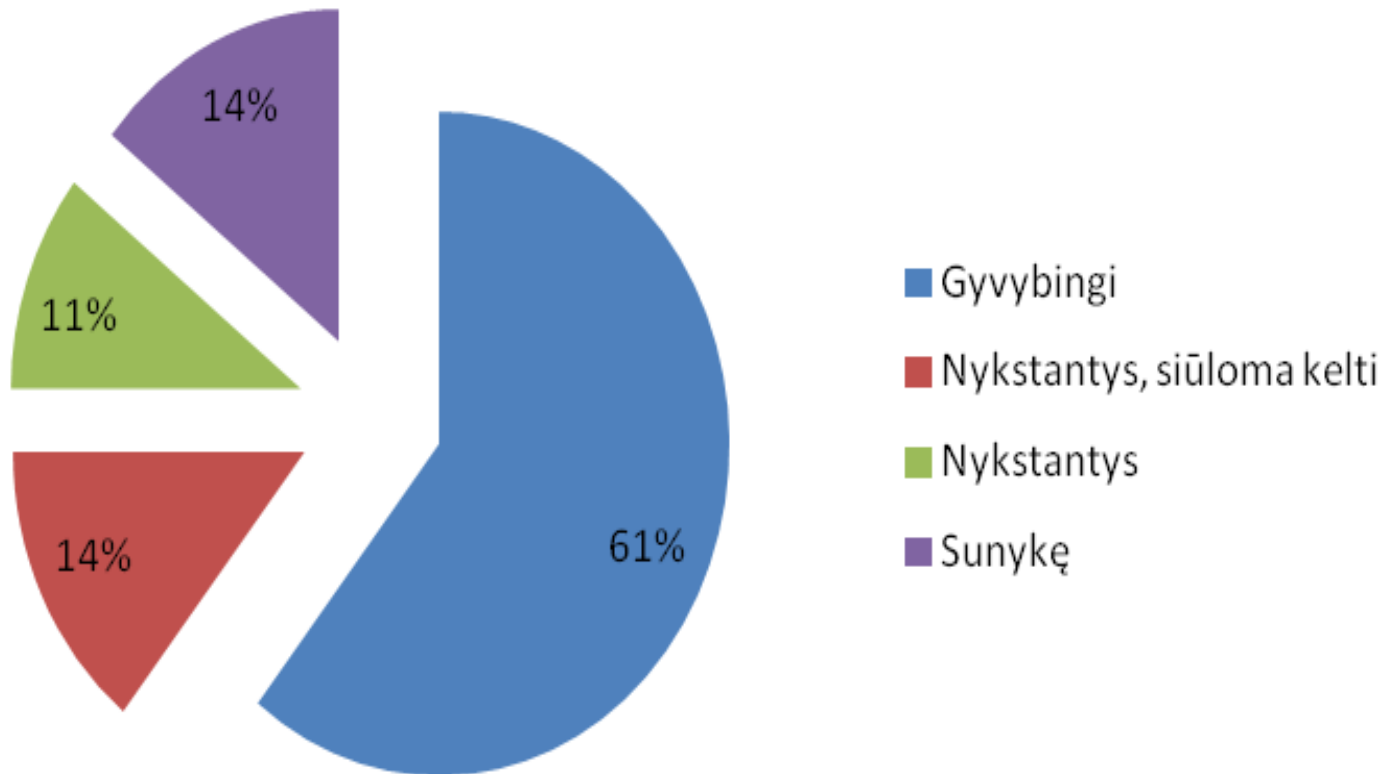
Šiauriniai

Pietiniai

Šiaurės žemaičiai

Rytų aukštaičiai panevėžiškiai

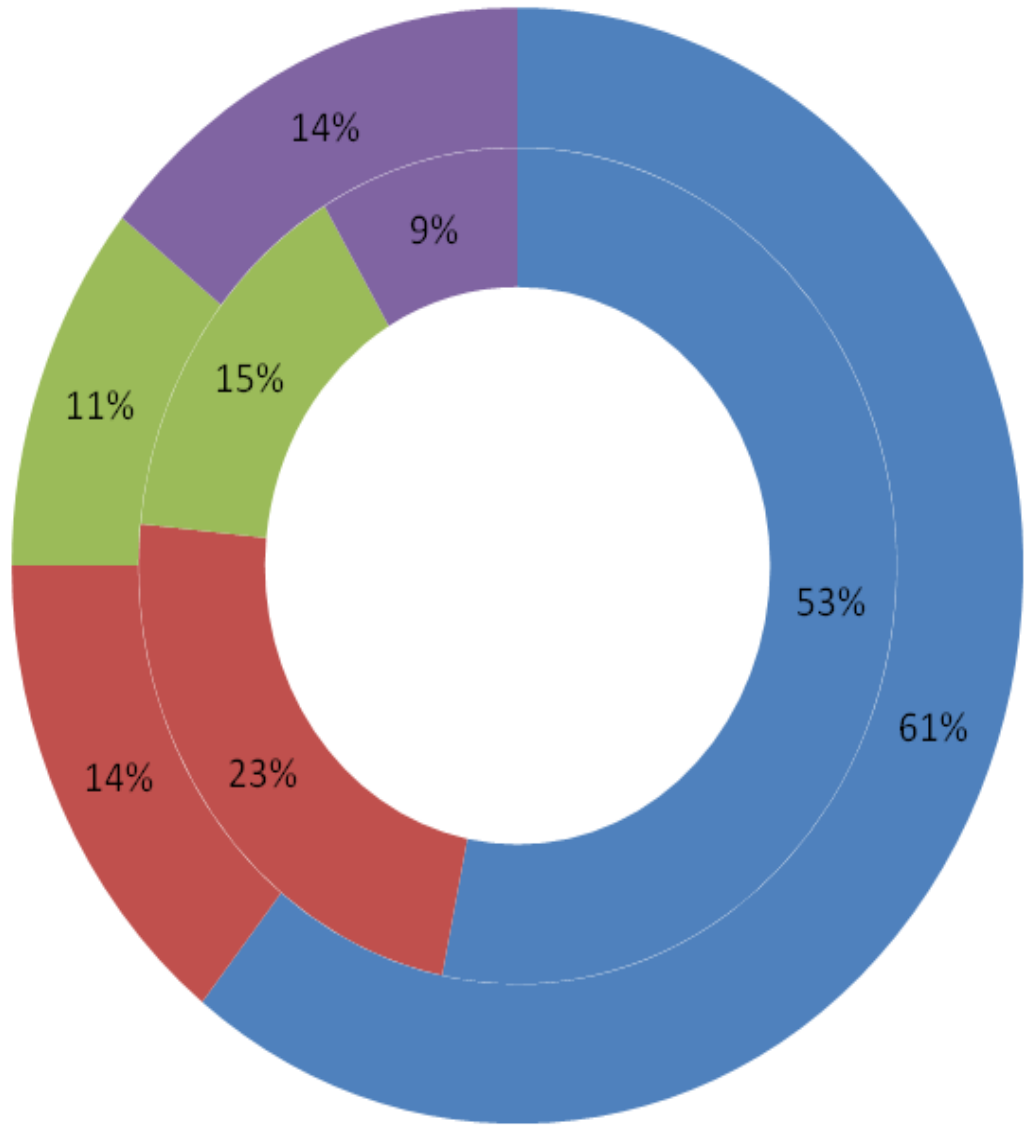

Gyvybingi

Nykstantys/sunykę, siūloma kelti...

Nykstantys

Sunykę

Remiantis pirmine dviejų arealų analize:

- $\frac{3}{4}$ tarminių punktų gali būti laikomi gyvais
- vidutiniškai 13 % punktų tarmė vartojama, bet neturi natūralios tšos
- apie 11 % punktų tarmė arba pats punktas išnykęs
- prognozuotina, kad artimiausiu metu $\frac{1}{4}$ punktų neliks